

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Behovet for en europæisk forsvarsindustri: industrielle, innovative og sociale aspekter« (initiativudtalelse)

(2012/C 299/04)

Ordfører: **Joost VAN IERSEL**

Medordfører: **Monika HRUŠECKÁ**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 19. januar 2012 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at afgive en initiativudtalelse om:

"Behovet for en europæisk forsvarsindustri: industrielle, innovative og sociale aspekter".

Det forberedende arbejde henvistes til Den Rådgivende Kommissionen for Industrielle Ændringer, som vedtog sin udtalelse den 11. juni 2012.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 482. plenarforsamling den 11.-12. juli 2012, mødet den 11. juli 2012, følgende udtalelse med 132 stemmer for, 1 imod og 9 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Verden undergår hastige geopolitiske forandringer. Vestens dominans er under pres både økonomisk og politisk. Forsvarsbudgetterne i hele Den Europæiske Union beskæres, samtidig med at Kina, Indien, Brasilien, Rusland og andre lande øger udgifterne til forsvaret. EØSU opfordrer derfor Rådet og Kommissionen til at foretage en samlet vurdering af de aspekter, der afgør EU's stilling og rolle i verden, med det formål at opdatere Europas udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikker og gøre dem tidssvarende.

1.2 Forsvarspolitik formes af landes strategiske interesser, formodede trusler og politiske målsætninger, som i Europa primært fastsættes ud fra nationale forhold. Forældede tilgange fører tydeligvis til stigende fragmentering, huller, overkapacitet og manglende interoperabilitet i den europæiske forsvarskapacitet. Argumenterne for forbedringer er overvældende; det er et spørgsmål om politisk vilje. Allerede helt tilbage i 1986 argumenteredes der overbevisende herfor! ⁽¹⁾ Situationen er nu langt mere presserende i politisk, økonomisk og forsvarsmæssig henseende. EØSU henstiller, at Rådet arbejder seriøst på en EU-paraply for forsvarsområdet.

1.3 Sikkerheds- og forsvarspolitikken bør styrke EU's og medlemsstaternes selvtillid. Den bør indgyde samfundet og

borgerne, soldater med det rigtige udstyr, virksomheder og arbejdsstyrken i sektoren tillid. Borgerne i EU har ret til ordentlig beskyttelse. Behovet for egnet fremtidssikret forsvarsmateriel er stigende. Til den ende er medlemsstaternes nuværende isolerede handlinger helt utilstrækkelige og spild af skatteydernes penge.

1.4 I lighed med USA's og andre (nyere) internationale aktørers politikker og gældende praksis og eftersom regeringerne har eneansvaret for at beskytte borgerne og garantere sikkerheden, understreger EØSU, at der er behov for at definere de europæiske strategiske interesser inden for rammerne af den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (ESFP) ⁽²⁾. I sidste ende kan de tre områder udenrigs- og sikkerhedsanliggender, forsvar og industriel kapacitet ikke holdes adskilt fra hinanden, idet de understøtter Europas position i verden, dets økonomiske og politiske interesser og dets værdier (menneskerettigheder, demokrati). Tjenesten for EU's Optræden Udadtil bør inddrages direkte.

1.5 EØSU understreger, at hvis Europa ønsker at bevare en solid sikkerheds- og forsvarsindustri, der sikrer en kritisk masse for opnåelse af effektivitet og omkostningseffektivitet, er en radikal omlægning af tankegang og politikker påkrævet. Der skal udstikkes en stabil og forudsigelig fremtid for de væbnede styrker, som matcher Europas økonomiske og teknologiske vægt. På grund af de store forskelle mellem medlemsstaterne imellem påhviler det primære ansvar her de medlemsstater, der er de største producenter.

⁽¹⁾ Se "Mod et stærkere Europa", en rapport fra et uafhængigt undersøgelseshold, som blev nedsat af forsvarsministrene i landene i den uafhængige europæiske programgruppe med det sigte at fremsætte forslag til at forbedre konkurrenceevnen i Europas forsvarsmaterielindustri.

⁽²⁾ Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik som en integrerende del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, traktaten om Den Europæiske Union (TEU), art. 42 ff. EUT C 115 af 9.5.2008.

1.6 Som EØSU ser det, er der stærke argumenter for at styrke planlægningen og koordineringen i Europa:

- sektoren er kompleks og videnintensiv – og kræver langtidsplanlægning;
- trods privatiseringer har staterne store interesser i forsvarsindustrien som kunde, lovgiver og udsteder af eksportlicenser;
- mangler ved den nuværende struktur og (skrappe) budgetindskrænkninger kræver veltilrettede tilpasninger i stedet for den nuværende sammenstykkede fremgangsmåde, som undergraver troværdigheden internt og eksternt;
- der bør være en effektiv koordinering mellem de største producentlande og lande med en lille eller slet ingen produktion for at fremme indkøb af forsvarsmateriel i Europa, udnytte al den viden, der findes, og gøre brug af store virksomheder og SMV'er i hele Europa;
- endelig afhænger et godt produktionsresultat for den europæiske industri på verdensplan af, at der udvikles et stabilt hjemmemarked i Europa.

1.7 EØSU efterlyser en velgennemtænkt EU-industripolitik for forsvarssektoren kendetegnet ved det særlige, at den skal opfylde krav fra regeringer og er modtager af offentlig støtte, til at supplere Det Europæiske Forsvarsagenturs aktioner og forsvarspakken fra 2007⁽³⁾. Inden for rammerne af Europa 2020 skal denne industripolitik basere sig på delte kompetencer mellem medlemsstaterne og EU – med Det Europæiske Forsvarsagentur og Kommissionen som fulgyldige partnere – og på høringer af forsvarsindustrien og andre interessenter, herunder arbejdsmarkedets parter, og omfatte en veltilrettet social dialog.

1.8 EU-politikker og -støtte bør skabe sammenhæng mellem EU's investeringer og de nationale investeringer, så der bliver mindre fragmentering og overlappning af offentlige udgifter, og kvaliteten og interoperabiliteten bliver bedre.

1.9 F&U på det allermest avancerede niveau er helt afgørende for udviklingen af den "nye generation" af forsvarsmateriel, der er så hårdt brug for. F&U af denne art kan aldrig alene være industriens ansvar. Hovedansvaret påhviler regeringerne. Det er derfor et område, der er meget sårbart over for de aktuelle budgetnedskæringer. Rådet og interessenter bør omgående identificere og så snart som muligt iværksætte forskningsprogrammer, som kan hjælpe den europæiske industri med at slippe fri af den uønskede afhængighed af andre. Teknologi med dobbelt anvendelse er et must. EU's program for F&U bør yde støtte i denne henseende. Det bør garantere et effektivt forsknings- og udviklings samarbejde på tværs af landegrænser.

⁽³⁾ Direktiv 2009/43/EF (EUT L 146 af 10.6.2009) og 2009/81/EF (EUT L 216 af 20.8.2009). Forsvarspakken blev vedtaget af Rådet og Parlamentet i 2009. Den skulle have været omsat til national lovgivning i medlemsstaterne i løbet af sommeren 2011. Forsvarspakken omfattede også meddelelsen "En strategi for en styrket og mere konkurrencedygtig europæisk forsvarsindustri", COM(2007) 764 af 5.12.2007.

1.10 En yderligere styrkelse af det teknologiske og industrielle grundlag for Europas forsvar må i så vid udstrækning som mulig planlægges. Til det formål er det nødvendigt med passende foranstaltninger på EU-niveau⁽⁴⁾.

1.11 Der er behov for tættere koordinering mellem Kommissionen, Det Europæiske Forsvarsagentur og andre relevante interessenter i EU. Det nye tilsagn fra formand Barroso⁽⁵⁾, næstformand Tajani og kommissær Barnier og etableringen af forsvarstaskforcen kommer på det helt rigtige tidspunkt. EØSU hilser også Europa-Parlamentets fremadskuende beslutning fra december sidste år om den europæiske forsvarssektor og de mange forskelligartede interesser, der står på spil, velkommen⁽⁶⁾.

1.12 I samme ånd og for at styrke EU's initiativ med en forsvarstaskforce opfordrer EØSU Kommissionen til at rejse disse spørgsmål offentligt. Kommissionen bør også overveje at bidrage til at finde en passende løsning på følgerne af, at der er forskel på medlemsstaternes industrielle og teknologiske formåen og forskel på omfanget af investeringer i forskning og forsvar generelt.

2. Indledning

2.1 Det fremgår af artikel 42 i traktaten om Den Europæiske Union, at den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik udgør en integrerende del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. I artikel 42, stk. 3, tilføjes det, at medlemsstaterne stiller militær kapacitet til rådighed for Unionen til gennemførelse af denne politik. Siden 2005 har Det Europæiske Forsvarsagentur arbejdet for at styrke det industrielle og teknologiske grundlag for forsvarssektoren og sikre soldaterne bedre udstyr. Der har imidlertid kun været meget begrænsede fremskridt.

2.2 Fuldførelsen af det indre marked og velfungerende finansiel koordinering har høj prioritet nu. Europa 2020-strategien understøtter i høj grad begge målsætninger. Denne positive udvikling burde endvidere være springbrættet for nye tiltag inden for den europæiske forsvarsindustri.

2.3 Imidlertid har der ikke været en tilsvarende udvikling i forsvarssektoren. Den militære pagt indgået mellem Frankrig og Storbritannien i 1998 så ud til at markere startskuddet til en ny måde at tænke på og en ny begyndelse. Den samme vilje til et tættere forsvarssamarbejde sås i etableringen af det europæiske forsvars- og rumfartsselskab (EADS) i 2003. Efterfølgende er der imidlertid ikke sket yderligere for at styrke dette samarbejde. Det er meget sigende, at LoI-landene (gruppen af lande med den største produktionskapacitet: Frankrig, Tyskland, Storbritannien, Italien, Spanien og Sverige) modsat tidligere intentioner endnu ikke har fremlagt realiserbare forslag til rationaliseringer eller konsolidering.

⁽⁴⁾ EU's fonde bør bruges i denne forbindelse: det kommende 8. rammeprogram, Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Socialfond.

⁽⁵⁾ Tale om Unions tilstand, november 2011.

⁽⁶⁾ Europa-Parlamentets beslutning af 14. december 2011 om finanskrisisen følger for forsvarssektoren i EU's medlemsstater (2011/2177(INI)).

2.4 Stagnation har givet sig udslag i, at der tænkes i nationale baner med fokus på national produktion. Der forekommer en vis renationalisering. Industrivirksomheder baseret i Europa har alle blikket rettet mod eksportmarkederne. Der er ingen fælles strategisk vision hverken blandt regeringer eller partnere i industrien.

2.5 Mens dette står på, har nyopståede udfordringer stadig større indflydelse på de potentielle markeder. En stor udfordring er udviklingen af forsvarsmateriel i vækstøkonomierne. Kina, Rusland, Indien og Brasilien (BRIK-landene) er på vej med nogle mindre lande lige i hælene. Kinas forsvarsbudget forventes at øges fra de nuværende 120 mia. EUR til 250 mia. EUR i 2015. Rusland har bebudet en stor stigning i sit forsvarsbudget i perioden indtil 2015. USA's forsvarsudgifter er mere end dobbelt så store som Europas samlede budget: 450 mia. EUR mod 204 mia. EUR i 2007, og det europæiske budget skrumper stadig mere ind. Det samlede F&U-budget i Europa svarer højst til 20 % af budgettet i USA. 50 % af forsvarsbudgettet i Europa går til menneskelige ressourcer, mens det i USA er 25 %. Der er flere soldater i tjeneste i Europa, men de har langt mindre udstyr. Verden vil aldrig komme til at se ud som tidligere. Vi har ikke tiden på vores side.

2.6 I løbet af de seneste årtier har mange undersøgelser argumenteret for, at forsvarsindustrien tilpasses det globale marked. De har alle fremhævet permanente mangler, idet forsvarsmarkederne har vist sig at være meget ufuldkomne, da de fleste lande fortsat støtter deres "egen" industri. Det er meningen, at bestræbelserne på at forbedre markederne, bl.a. EU's forsvarspakke fra 2007, skal få bugt med nogle af manglerne på markedet og den divergerende nationale praksis.

2.7 Problemstillingerne på området er komplekse bl.a. på grund af den meget lange tid, der forløber fra design af produkterne, til de tages i brug. EØSU mener derfor, at en bredt anlagt debat omfattende teknologiske, økonomiske og sociale aspekter vil være en mere hensigtsmæssig tilgang til området end blot at se på de forsvarsmæssige aspekter.

2.8 Et nøglepunkt er de divergerende strategiske opfattelser i lande med en betydelig forsvarsmaterielindustri, særligt definitionen af "grundlæggende nationale sikkerhedsinteresser" og forholdet mellem national sikkerhed og eksportmarkeder. Nogle mindre lande har en nogenlunde veludviklet industri, mens der i andre praktisk taget ingen produktionsanlæg er. Det er klart, at landene har forskellige tilgange afhængigt af deres behov og potentiale. Resultatet er fragmentering og en sammenstykket vision for forsvarsindustrien. Indsatsen som den i Libyen afdækker med smertelig tydelighed de voksende forskelle i de våbensystemer, der bruges. Konsekvenserne bør klart anerkendes og analyseres.

2.9 Denne udvikling vedrører både investeringer og beskæftigelsen. Forsvarsindustrien er en højteknologisk sektor, som direkte beskæftiger 600 000 kvalificerede personer og indirekte yderligere to millioner. Presset for yderligere nedskæringer er bekymrende. Produktionsanlæg er ofte koncentreret i regioner, som kunne blive ekspertisecentre, men som desværre er i fare for at blive ramt af økonomiske nedskæringer. Disse anlæg vil

blive meget hårdt ramt, hvis omstruktureringerne og nedskæringerne ikke planlægges og ikke gennemføres på en struktureret måde.

2.10 De enkelte regeringer er naturligvis primært optagede af at fastholde beskæftigelsen. Det kan dog meget vel blive en hindring for udviklingen af den fælles vision, der er brug for, hvis de sociale konsekvenser af en forsvarsindustri i tilbagegang skal tackles ordentligt, og i den forbindelse tabet af knowhow og virkningerne for den menneskelige kapital. En fælles vision vil derimod virke til gavn for en alsidig jobskabelse og undgå risikoen for tab til tredjelande af forskere og højt specialiseret teknisk og videnskabeligt personale, eftersom det er i strid med de mål, som EU har sat sig med Europa 2020-strategien.

2.11 EU's strategier og mellemstatslige rammer kan og bør have samme perspektiv. Så længe national suverænitet kommer først, vil resultatet af en fælles ramme være moderat, og overkapacitet, overlappinger og fragmentering vil kun i meget begrænset omfang kunne fjernes. Modsætningsforholdet mellem på den ene side filosofien om national suverænitet og på den anden side finansielle, teknologiske, økonomiske og sociale behov er åbenbart.

2.12 Det er derfor bekymrende, at målsætningen om "sammenlægning og deling", dvs. organiseringen af den indbyrdes afhængighed i Europa, ikke er blevet omsat til en fælles strategi. Trods den udbredte bevidsthed om den ændrede internationale kontekst er presset udefra tilsyneladende endnu ikke stærkt nok til at fremme fælles strategier og løsninger. Mærkeligt nok er europæiske lande derimod stadig villige til at forblive afhængige af USA, når det gælder indkøb af forsvarsmateriel, i stedet for at købe ind i Europa.

2.13 Hvis Europa ønsker at bevare en solid sikkerheds- og forsvarsindustri, der er i stand til at udvikle og producere de allernyeste systemer, og på den måde garantere sin egen sikkerhed, skal tankegang og politikker radikalt omlægges. Venter vi længere, fremskyndes nedskæringer i kapacitet til niveauer, der ligger under niveauer, hvorfra EU igen vil kunne nå tilbage på toppen på kritiske områder. Denne tilbagevenden til toppen ville blive yderligere vanskeliggjort af, at nedskæringer i F&U-budgetter ville have direkte virkninger for en generation af forskere og kvalificerede arbejdstagere. Hvis det ikke lykkes for Europa, risikerer vi, at industrier forsvinder, job går tabt, og knowhow siver væk, hvorefter Europas skæbne vil være overladt til andre. En forståelse af, at det haster med at sætte ind, er nødvendig hos dem, der bekymrer sig om Europa og europæisk sikkerhed.

3. Den politiske baggrund

3.1 EU-traktaten understreger med rette den uløselige forbindelse mellem udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. En effektiv udenrigspolitik skal nødvendigvis opbygges på grundlag af en overbevisende forsvarskapacitet. En tilstrækkelig forsvarskapacitet skal på sin side udformes og udvikles med udgangspunkt i formodede trusler og aftalte målsætninger i en yderst kompliceret og skrøbelig international kontekst.

3.2 Det centrale element er EU's position og rolle i morgendagens verden set i lyset af de hurtigt skiftende geopolitiske realiteter, hvor et stigende antal globale aktører træder ind på scenen. Set i det perspektiv mener EØSU, at det haster med en fælles indsats i Europa. Tidligere og nylige erfaringer beviser, at en bibeholdelse af traditionelle strategier risikerer at køre EU og medlemsstaterne ud på et sidespor.

3.3 EØSU opfordrer til, at der udstikkes en stabil og forudsigelig fremtid for de væbnede styrker, som matcher Europas nuværende økonomiske og teknologiske vægt. De store tidsforskelle fra systemerne designs til de tages i brug, styrker behovet for at træffe beslutninger i år.

3.4 Set ud fra en social og politisk synsvinkel fremhæver EØSU fire vigtige aspekter med hensyn til behovet for en effektiv europæisk forsvarskapacitet:

- beskyttelse af befolkningen
- behovet for soldater med ordentligt udstyr
- stabile og forudsigelige arbejdspladser
- veltilrettelagte europæiske humanitære og militære aktioner på verdensplan.

3.5 Der foregår en løbende debat om fremtiden for den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik (FSFP), selvom ordvalget er et andet. Mange debatemner, herunder om brugen af kampgrupper, uoverensstemmelserne om udviklingen af et enkelt operationelt hovedkvarter, finansiering af EU's FSFP-missioner, inddragelsen af bidrag til disse missioner og opfordringerne til en evaluering af den europæiske sikkerhedsstrategi, munder i realiteten ud i en debat om FSFP i alt andet end navn. Det ville være udtryk for et fremskridt at se debatten som en sådan. Derudover bør der i forbindelse med alle forhandlinger om disse vigtige emner tages højde for de industrielle følgevirkninger af trufne (eller ikke-trufne) beslutninger. Det vil ligeledes være et udtryk for den stærke forbindelse mellem industriel kapacitet og gennemførelsen af en FSFP. Hovedansvaret ligger hos regeringerne.

3.6 Det transatlantiske forhold og NATO spiller en afgørende rolle. Gennem lang tid har amerikanere yret hård kritik af europæernes håndtering af Europas forsvarsforpligtelser i alliancen. Fra begge sider af Atlanten lyder der konstante opfordringer om at danne en "europæisk søjle" i NATO. Indtil nu har det modsatte været tilfældet.

3.7 Manglen på en reel "europæisk søjle" har dybe politiske rødder. I Europa er der stadig ikke en tilstrækkelig politisk vilje til at definere "strategiske" interesser eller en fælles central militærkapacitet. I modsætning hertil anvender USA og andre lande en model for strategiske aktiviteter, der omfatter alle forskningsaktiviteter og industrisektorer, der bidrager til deres statsborgeres globale sikkerhed, hvad enten denne er af civil eller militær karakter.

3.8 Set på denne baggrund mener EØSU, at en "europæisk søjle" bør resultere i, at den overdrevne europæiske afhængighed af USA, hvad angår militær kapacitet, bør erstattes af et mere velafbalanceret forhold. Parallelt med den stærkt nødvendige debat om fælles europæiske strategiske interesser, som udelukkende er et ansvarsområde, der tilfalder regeringerne, bør der

hurtigt muligt iværksættes en målrettet planlægning vha. et samarbejde mellem EU-institutionerne, medlemsstaterne og forsvarsindustrien samt en progressiv evaluering af medlemsstaternes vane med automatisk at købe "lagervarer" i USA.

3.9 Bedre vilkår for et industrielt samarbejde med den amerikanske industri på et mere jævnbrydigt grundlag vil være en fordel set ud fra såvel et industrielt som et finansielt perspektiv.

4. Den europæiske forsvarsindustri

4.1 Der er en tæt forbindelse mellem udenrigs- og forsvars-/sikkerhedspolitikkerne og forsvarsindustrien. Trods privatiseringer har staterne store interesser i forsvarsindustrien som kunde, lovgiver og udsteder af eksportlicenser.

4.2 Forsvarsindustrien har et betragteligt råderum på eksportmarkederne. Dette skyldes til dels privatisering, til dels støtte fra regeringerne: den økonomiske krise gør nogle forsvarsministre til erklærede tilhængere af eksport. Krisen tvinger under alle omstændigheder forsvarssektoren til at se eksport som et centralt element i deres forretningsmodel. Gennemsnitligt set var 2011 et meget lønsomt år for europæisk industri. Virksomhederne er også forholdsvis gode til at udvikle "dobbelt anvendelse"-produktion.

4.3 Globale aktører som Kina, Indien og Brasilien har deres egne udenrigspolitiske ambitioner, der resulterer i stigende forsvarsbudgetter. For øjeblikket forventes dette at skabe muligheder for europæisk eksport. Hvor længe vil denne situation vare ved? Industrien klarer sig stadig forholdsvis godt, men dens resultater baserer sig hovedsageligt på investeringer, der blev foretaget for 20 til 25 år siden. Stadigt faldende eller stagnerende investeringer for øjeblikket vil allerede få uoprettelige konsekvenser i nærmeste fremtid.

4.4 Derudover er det realistisk at forvente, at nye stormagter vil begynde at opbygge deres egen industri, uafhængigt af vestlige industrier, og derfor at de, som Europas kommende konkurrenter på markeder i tredjelande, i stigende grad vil blokere for import fra vestlige lande eller opstille betingelser for denne.

4.5 For øjeblikket findes der ingen store nye programmer i Europa, der befinder sig i en opstartsfasen, og dette vil utvivlsomt påvirke de fremtidige eksportresultater. Derudover er det et stykke tid siden, at en stor vækstøkonomi har krævet en betydelig teknologioverførsel til og produktion i deres lande.

4.6 Enkeltstående eksportkontrakter vil efter al sandsynlighed blive anvendt til at kopiere teknologi fra vestlige industrier. For disse kan det være et alternativ til blokeringen af import af etablerede produktions- (og udviklings)faciliteter i de berørte lande. For nærværende er det hovedsageligt et teoretisk spørgsmål, i hvor stort et omfang en sådan udvikling vil påvirke faciliteter og beskæftigelsesmuligheder i Europa. På længere sigt er det sandsynligt, at den europæiske industris position vil blive undermineret af nye giganter. En forbedret teknologi og produktion i disse lande vil også påvirke (potentielle) eksportmarkeder i andre tredjelande. Konkurrencen inden for såvel produkter som priser vil blive skærpet.

4.7 På grund af lange tidsmæssige forskydninger inden for udvikling og produktion samt teknologiske investeringer og fortsat innovation har Europa brug for en målrettet koordinering til sikring af en moderne og selvstændig forsvarsindustri. Så længe markedsstørrelsen hovedsageligt bestemmes af nationale grænser, vil markedet stort set altid befinde sig under den kritiske masse, selv i store medlemsstater. Eksport til tredjelande kan til en vis grad afhjælpe dette problem, men fremtiden er usikker, mens markedsvilkårene ofte er ustabile.

4.8 Vedvarende budgetreduktioner, som under de nuværende forhold indebærer betydelige begrænsninger, bør opfattes som en advarsel. De påvirker budgetterne til investeringer og indkøb, navnlig når de operationelle og vedligeholdelsesrelaterede omkostninger forbliver på samme niveau eller stiger som følge af igangværende militæroperationer (Afghanistan, Libyen, indsatsen mod pirater for blot at nævne nogle få).

4.9 Dette resulterer i udsættelsen eller endda aflysningen af investeringer, som har afgørende betydning for industriens muligheder for at sikre bibeholdelse og fornyelse af produktions- og udviklingskapaciteten. Derudover vil industrien selv være mindre parat til at investere i en sådan bibeholdelse eller nye aktiviteter i vanskelige tider. Kun ved at arbejde sammen på sammenhængende vis kan det sikres, at de nødvendige investeringer gennemføres.

4.10 EØSU er fortalere for en velgennemtænkt europæisk industripolitik for forsvarssektoren fra design af systemer til den operationelle fase. Det er et spørgsmål om at gennemføre en specifik industripolitik. Der i sagens natur tale om et offentligt marked: F&U skal finansieres med mere end startkapital som følge af de urentable fortjenstmargener i opstartsfasen og specifikke lovgivningsmæssige krav. Det er nødvendigt at kortlægge centrale europæiske industrikapaciteter samt investeringspolitikker, der skal støtte en solid europæisk produktion. Eftersom der ikke er noget enkeltstående land, der har tilstrækkelige ressourcer til at finansiere "den nye generation" af forsvarsmateriel, er det nødvendigt at koordinere nationale og europæiske mål samt nationale og europæiske ressourcer på såvel finansielt som industrielt plan. Styringen bør baseres på delte kompetencer mellem EU og medlemsstaterne i tråd med den aftalte Europa 2020-strategi. Dette er ligeledes en effektiv metode til at optimere koordineringen mellem EU's institutioner og internt i Kommissionen, som stadig langt fra udnytter sit potentiale. I den henseende kan den taskforce, som snart starter som en platform – bestående af Kommissionen, Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) og EU-Udenrigstjenesten – med det formål at diskutere prioriteter, kapacitet og mangler, yde en værdifuld støtte.

4.11 F&U er et centralt emne. Forsvarsindustrien er baseret på højteknologiske og vidensintensive industrielle aktiviteter, som også er nødvendige ved udviklingen af prototyper. F&U er næsten aldrig udelukkende industriens ansvar. Udviklings- og systemlivscyklussen er ganske enkelt for lang og de finansielle konsekvenser for store til, at industrien kan påtage sig samtlige finansielle risici. De historiske erfaringer viser, at alle vellykkede programmer gennemføres af stater og industrien i fællesskab.

4.12 En meget stor procentdel af den globale F&U inden for forsvarssektoren finansieres af staterne enten direkte eller indirekte gennem offentlige indkøb. Ikke overraskende undgår forsvarsindustrien gennemsnitligt set at påtage sig en overdreven finansiell risiko set i lyset af produkternes karakter. F&U i forsvarssektoren er i særlig grad sårbar over for statslige nedskæringer.

4.13 Som konsekvens heraf er der, ud over en industriel konsolidering, brug for en tilstrækkelig finansiering og sammenlægning af ressourcer, der er aftalt mellem medlemsstaterne, Kommissionen og industrien med det formål at fremme forskning, teknologi og udvikling. Investeringer i forsvarssektoren kræver en høj grad af finansiering til F&U og teknologiske projekter. Derudover skal adgangen til kritiske teknologier sikres. Hvis kritiske teknologier til udvikling og produktion ikke længere var tilgængelige pga. eksportrestriktioner udstedt af tredjeparter, ville det blive vanskeligt at opfylde europæiske målsætninger på sikkerhedsområdet.

4.14 F&U udført uden for forsvarsorganisationer spiller en stadig større rolle pga. fremskridtene inden for den uafhængige videnskab og teknologi på mange områder. Ofte er det kun i de sidste udviklingsfaser, at den endelige anvendelse afgør, om F&U kan beskrives som "forsvarsrelateret" eller "civil". F&U med dobbelt anvendelse får stadig større betydning for forsvarsapplikationer, jf. f.eks. IT. Det er dermed yderst vigtigt for det europæiske forsvars industrielle og teknologiske basis (EDITB) at fremme F&U med dobbelt anvendelse, især da det skaber muligheder for at finde finansiering uden for forsvarssektorerne.

4.15 Offentlig F&U-finansiering på EU-niveau bør aftales medlemsstaterne imellem. Den kan gennemføres via det kommende 8. rammeprogram (RP8) eller via en særskilt fond, helst med udgangspunkt i pakker af avancerede forskningsområder, f.eks. nanoteknologi og kunstig intelligens. Der skal etableres særlige procedurer set i lyset af forbindelserne mellem forsvarsindustrien og den offentlige sektor.

4.16 Det Europæiske Forsvarsagentur (EDA) bør have en fremtrædende rolle, som planlagt i det europæiske rammearbejde, også med henblik på at undgå daglig politisk indblanding. EDA bør få lejlighed til at udfylde sin rolle fuldt ud som fastlagt i Lissabontraktaten (?).

4.17 En kompetent arbejdsstyrke med opdaterede færdigheder spiller en afgørende rolle for et industrielt program og et F&U-program på forsvarsområdet (?). Dette er endnu et stærkt argument for en stabil ramme for F&U og industrien i stedet for en ukontrolleret omstrukturering. Man skal huske på, at arbejdsstyrken i forsvarsindustrien er det fundament, som den fremtidige forsvarskapacitet bygger på. Høring af og kommunikation med industrien, F&U-institutter, højere uddannelsesinstitutioner, militære organisationer og interesserede fagforbund skal bidrage til at sikre, at såvel den igangværende omstrukturering som den fremtidsorienterede produktion af forsvarsmateriel i Europa organiseres på effektiv vis.

(?) Jf. art. 45, stk. 1 og art. 42, stk. 3 i EU-traktaten, EUT C 115, 09/05/2008.

(?) Jf. *A comprehensive analysis of emerging competences and skill needs for optimal preparation and management of change in the EU defence industry*, Final report, maj 2009, rapport udarbejdet af Eurostrategies for Kommissionen.

4.18 Budgetmæssige begrænsninger gør det nødvendigt at imødegå overlapninger og manglende effektivitet. En kontrolleret konsolidering er ikke nødvendigvis lig med etableringen af store virksomheder. Den handler om at opbygge en tilstrækkelig kritisk masse og kvalitet efter internationale standarder, som sikrer en konkurrencedygtig position på hjemmemarkeder og i tredjelande. Det bliver mere og mere nødvendigt, at medlemsstaterne, de relevante EU-aktører og industrien koordinerer projektplanlægningen på europæisk niveau.

4.19 Det er et faktum, at der er forskel på industriernes størrelse og output. Der er stor forskel på medlemsstaternes industrielle betydning. Et element i aftalen mellem de deltagende lande bør være at sikre, at industrierne i ikke-LoI-lande (=de væsentligste producenter) vil blive tilknyttet relevante projekter. Denne tilgang er ikke kun politisk hensigtsmæssig, den fremmer også et frugtbart samarbejde mellem store og små virksomheder samt forskningsinstitutter. Som leverandører bør SMV'er effektivt bidrage til intelligente specialiseringskæder.

4.20 Lande i Centraleuropa føler, at de på grund af deres udsatte geografiske beliggenhed er sårbare, hvilket der må tages særligt hånd om. Af hensyn til såvel behovet for, at befolkningen i disse lande føler sig godt beskyttede, som ønsket om fuldt ud at udnytte den specifikke tekniske viden inden for forsvarsområdet fremhæver EØSU, at det er nødvendigt i passende omfang at integrere den viden og de kompetencer, der findes i landene i Centraleuropa, i aktuelle og fremtidige forsvarsprojekter.

4.21 Et integreret europæisk marked for forsvarsprodukter ville skabe et mere stabilt hjemmemarked. Ud over at kombinere eksisterende nationale markeder ville et europæisk marked fremme en harmonisering eller endda en standardisering af kriterier og regler for offentlige indkøb mellem de forskellige medlemsstater. En større harmonisering eller standardisering ville forbedre de finansielle og økonomiske vilkår og fremme de europæiske virksomheders konkurrenceevne på det globale marked.

4.22 Et europæisk forsvarsmarked ville have kritisk masse. På den baggrund peger EØSU på de ødelæggende konsekvenser, hvis medlemsstaterne fortsætter med at købe "lagervarer" i udlandet, navnlig USA. For det første underminerer dette industriens fordele ved et europæisk marked, og priserne for sådanne forsvarsprodukter ville som konsekvens heraf stige for europæiske kunder, hvis industrien blev forhindret i at sælge i tredjelande, hvor (den statslige) konkurrence uden tvivl vil blive stadig hårdere. For det andet betaler europæiske lande, som køber "lagervarer" i USA, for amerikanernes udgifter på teknologiområdet, som er inkluderet i prisen på disse produkter.

4.23 Set i lyset af de finansielle og internationale politiske perspektiver er det nødvendigt at gennemføre en grundlæggende europæisk debat og drage operationelle konklusioner. Hvis ikke alle medlemsstater er parate til at deltage under en fælles ramme, bør princippet om "forstærket samarbejde" gælde. Mere integration og en positiv holdning til køb af europæiske produkter vil vise sig at være den eneste måde, hvorpå der kan

realiseres markedstørrelser, der kan sammenlignes med markederne i USA. Uden et effektivt hjemmemarked er der alvorlig tvivl om, hvorvidt europæisk industri har en chance for at konkurrere på verdensplan.

5. Enkelte specifikke spørgsmål

5.1 Industrilandskabet mellem de forskellige væbnede styrker – land, sø, luft – er i høj grad forskelligt fra land til land. På en række områder er der ikke længere noget enkelt land, som kan betragtes som værende i stand til at udvikle nye generationer af forsvarsmateriel på selvstændig basis.

5.2 I landsektoren findes der kun et begrænset antal store systemintegrerende virksomheder, som er i stand til at udvikle og producere tunge kampvogne og lettere militærkøretøjer. De største europæiske producenter befinder sig i Frankrig, Tyskland og Det Forenede Kongerige. Der findes en bred vifte af delsystemproducenter og tertiære leverandører, hvor Centraleuropa er underrepræsenteret.

5.3 Mange lande udvikler deres "egen" skibsbygningsindustri, og der bygges skibe af meget varierende størrelse og kompleksitet fra land til land. LoI-landene og Nederlandene indtager en førerposition, også når det drejer sig om modeldesign og komplekse søværnsforskningsfaciliteter, som i væsentlig grad adskiller sig fra udviklingen af civil skibsbygning. Også her findes der en bred vifte af delsystemproducenter og tertiære leverandører.

5.4 Militærfly udvikles og produceres kun i enkelte lande. Industrien er koncentreret om et beskedent antal store multinationale virksomheder, der driver virksomhed på europæisk niveau og derudover. Industrien er primært koncentreret om EADS, BEA-Systems, Dassault og Saab-Aircraft. Den avancerede aerodynamiske forskning er begrænset til enkelte lande.

5.5 Elektroniksektoren, herunder kommando, kontrol og kommunikation, får stigende betydning på forsvarsområdet og omfatter vigtige industrielle aktører som Thales, BEA-Systems og Finmeccanica. For de største europæiske industrikoncerner som Philips og Siemens er forsvarsområdet mindre vigtigt. For disse virksomheder er produktionsvolumen for en omkostnings-effektiv masseproduktion af specifikke elektroniske komponenter såsom integrerede kredsløb til forsvarsformål alligevel for lille. Inddragelsen af disse store industrikoncerner understreger imidlertid vigtigheden af "dobbelt anvendelse" på dette område.

5.6 Med hensyn til ammunition og eksplosive stoffer er antallet af industrier gradvist faldet gennem de sidste årtier til dels pga. miljømæssige restriktioner. Den offentlige sikkerhed tvinger sådanne industrier til enten at flytte gamle produktionssteder eller lukke disse.

5.7 Adgangen til kritiske teknologier er afgørende og bør støttes inden for rammerne af en FSFP. Det samme gælder for bestemte materialer som kulstoffibre eller materialer til elektroniske komponenter.

5.8 Forsvarspakken fra 2007, der blev vedtaget i 2009, kan yde stor støtte. Medlemsstaterne skulle have omsat direktiverne i sommeren 2011. Det er stadig for tidligt at afgive en positiv eller kritisk vurdering af direktivernes følgevirkninger for etableringen af ét indre marked. Processen er endnu ikke afsluttet, og spørgsmålene vedrørende gennemførelsen af målet om overførsel af forsvarsprodukter internt i EU samt opfattelsen af væsentlige nationale sikkerhedsinteresser er endnu ikke besvarede.

5.9 EUF-traktatens artikel 346 indeholder en undtagelse fra EU's lovgivning om offentlige indkøb, når det drejer sig om at beskytte væsentlige nationale sikkerhedsinteresser. Denne brede formulering kan forhindre en fornuftig markedsudvikling, navnlig hvad angår hensigtsmæssige forsyningskæder. EØSU er fortalende for en mere specifik fortolkning af artikel 346, som giver tilstrækkelige muligheder for europæiske løsninger og

optimale europæiske forsyningskæder, der fremmer forsynings-sikkerheden og tilgængelige specialteknikker i medlemsstaterne og nytteværdi for pengene.

5.10 Den nationale informationssikkerhed skaber problemer af samme type som dem, der nævnes i punkt 5.9, og skal derfor også evalueres. Det er også et vigtigt og følsomt emne i forbindelse med europæiske virksomheders deltagelse i forsvarsprojekter i USA.

5.11 "Sammenlægning og deling", herunder fælles uddannelsesprogrammer, bør iværksættes som et fremadrettet program. En grundlæggende forudsætning er, at hensigtsserklæringer erstattes med konkrete planer og en målrettet strategi indeholdende præcise tiltag. Så længe der ikke er enighed om forsvarsdoktrinerne, vil det imidlertid være meget vanskeligt at realisere "sammenlægning og deling" på en effektiv måde.

Bruxelles, den 11. juli 2012

Staffan NILSSON

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg
